

Klimatoloog: hilistalve valud ja võlud Tartus

Õöl vastu esmaspäeva muutusid Eestimaa teed liuväljadeks. Sadas vihma, mis külmale maapinnale jõudes otsemaid jäätus, pannes piruetitama nii inimesi kõnniteedel kui masinaid maanteedel.

Ain Kallis

Esimesed kiilasjäehoiatused andis ilmateenistus juba hilisõhtul Võru kanti, edasi kandus libedus pea kõikjale üle riigi. Varahommikul sumpasid ettevaatlikumad jalamehed teede kõrval lumehangedes – oli raskem kuid märksa ohutum.

Meenus paarikümne aasta tagune lugu kolleegist, kes jäisel maanteel sõitis autoga üliettevaatlikult kuni Tõravere jaamani, väljudes aga unustas end ning lõi ukse hooga kinni. Zaporoožets vajus vaikselt, külg ees kraavi.

Kuidas ilmataat teeb liuväljasid?

Võimalusi on mitmeid. Eile jõudis pärale soe niiske õhumass ja sadav vihm muutus teedel kiilasjäaks. Korrektne oleks taolist vihma nimetada jäätuvaks vihmaks. Teine võimalus on jäävihm – õhus külmunud veepiisad on otsekui pisikesed jääst pommikesed, mille keskel on vesi. Nood tekitavad maapinnale jõudes ja seal purunedes iseloomulikke kõrinat. Taolist libedust tekitavat sadu olevat seekord tunda saanud Harjumaal. Ja muidugi tavaline juhtum, kui saabuv külmalaine jäätab märjad teed. Nimetatud “kiilasjäa” ei taheta viimasel ajal eriti kasutada, “jäide” olevat suupärasem. Tegelikult on viimane jääkiht traatidel või okstel, teedel kollitab ikka kiilasjäa.

Kui maanteeamet teatab, et “teedel esineb härmatist”, siis on see tegelikult hall. Härmatist, nii kristalset kui teralist saate imetleda puudel, põõsastel, traatidel.

Talvist ilu kah!

Viimasel ajal on ilm ka hellitanud meid. Ajuti. Ja eriti Kagu-Eestis, just kena lumega.

Madisepäeval olevat pool lumest veel taevas, teadis vanarahvas. Küünlakuu lõpul tegutses ilmataat kui hädas lendur, tahtes liigsest koormast vabaneda. Tohutud lumekogused langesid USAs, Inglismaal, Alpides, ka Eesti “lõunaprovintside”.

Meil siin tuli veebruari viimasel päeval lund tõesti kui kotist, lumekiht kerkis tundidega, lõunas kõrgustikel poole meetrini, Tartumaal veerandini. Oli tunne, et “vastavad instantsid” ei suuda sellest valgest kohevast kihist mitme päeva jooksul vabaneda. Ei tea, mida lausus Tartu linnapea, kuid tema Londoni ametivend Boris Jackson kommenteeris olukorda nii: “Lumi on küll ilus, ainult seda tuli liiga

suures koguses!” (Sealsete ärimeeste kahjud küündisid lumeuputuse tõttu paari päevaga 48 miljoni naelani).

Tartus kühveldasid majaomanikud lau- ehk puhkepäeval hoolsalt lund, hommiku jooksul isegi mitu korda. Ja too ollus oli kleepuv – naabri puudli karv näis otsekui PVA-liimi kastetuna. Vahepeal kerkis koos valge vaibaga ka õhutemperatuur, seega muutus lume rookimine veelgi raskemaks.

Palju kaalus siis allasadanud “õnnistus”? Rusikareegli järgi on nn lume-vee ekvivalent (lumekihi paksuse ning sellest sulatatud vee suhe) nulli lähedasel temperatuuril keskelt läbi 10:1. See tähendab, et 10 cm lund annab sulades 1 cm jagu vett.

Pakasega sadav lumi on õige kohev (suhe on isegi 100:1), vana, vettinud lumi seevastu aga päris raske: 1 kuupmeeter kaalub siis isegi 400-500 kg! Laupäevase lume tihedus oli muide, Tõravere lähedastel põldudel 320 kg/m³, sellest see kleepuvus.

Tartu teehooldajad olid seekord üllatavalt tublid: kõik linna 332 km teid olid õhtuks sõidetavad. Arvutasin huvi pärast välja lume kaalu, mis langes Tartu teedele-tänavatele, s.o 422,3 hektarile. Oletades, et sadanud kihi paksus oli 15 cm, nii see paistis olevat, langes maha umbes (pidin juba kirjutama – kuskil) 202 700 tonni jagu lund.

Vaat see surutis meil veel puudus! Kuigi - kaugeltki mitte igal jõuluajal ei saa me nii kaunist talvepilti näha.